

Til:**Klima- og miljødepartementet**postmottak@kld.dep.no**Landbruks- og matdepartementet**postmottak@lmd.dep.no

Dato: 30.12.2022

Innspill til arbeidet med å gjennomgå og modernisere viltloven

NOAH – for dyrs rettigheter sender med dette innspill til arbeidet med å gjennomgå og modernisere viltloven. NOAH deltok på innspillsmøte 02.12.2022, og ga under møtet en oversikt over problemstillinger som er viktige for oss – spesielt knyttet til spørsmålene som ble stilt. Herunder utdyper vi disse problemstillingene, og kommenterer temaene som departementene ønsket innspill om. Vi viser også til våre tidligere skriftlige innspill til viltlov.

Innledningsvis minner NOAH om en undersøkelse fra Respons Analyse på vegne av NOAH (2019), som oppgir at 76 % er enige i at man ikke bør ta livet av ville dyr primært for rekreasjonens skyld, og 84 % mener at jakt på rødlistede dyr bør stanses. Dette viser at det er feil av myndighetene å ta utgangspunkt i at all jakt har bred legitimitet.

Prinsipper for ny viltlov

Det er nylig inngått en naturavtale som er gjeldende for landene som har undertegnet FNs konvensjon om biologisk mangfold. Visjonen for rammeverket er en verden hvor vi lever i harmoni med naturen, hvor: «(...) biologisk mangfold verdsettes, bevares, restaureres og brukes klokt (...)».¹ Naturavtalen omtaler også spesifikt truede dyrearter, og det er satt et konkret mål om å: «Sikre hastetiltak for å stanse menneskelig induisert utryddelse av kjente truede arter og for bevaring av arter, spesielt truede arter, for å vesentlig redusere risikoen for utryddelse, samt å opprettholde og gjenopprette det genetiske mangfoldet innenfor og mellom populasjoner av lokale, ville og domestiserte arter for å opprettholde deres

¹ Kunming-Montreal Global biodiversity framework. Conference of the parties to the Convention on Biological Diversity. Tilgjengelig på nett: <https://www.cbd.int/conferences/2021-2022/cop-15/documents>.

tilpasningspotensiale (...) og effektivt administrere interaksjoner mellom mennesker og ville dyr for å minimere konflikter mellom mennesker og ville dyr for sameksistens». Avtalens ordlyd er helt tydelig på at truede bestander skal beskyttes og menneskeskapt desimering skal umiddelbart stoppes. NOAH forventer at naturavtalen vil få konsekvenser for jakt på truede og rødlistede arter i Norge slik at det verken tillates rekreasjonsjakt eller unntaksbasert bestandsregulering av slike arter, og at disse prinsippene vil være førende for arbeidet med ny viltlov.

Viltloven er per i dag verken harmonisert med dyrevelferdsloven, naturmangfoldloven eller Bernkonvensjonen – og naturligvis heller ikke den nye naturavtalen. Dette må man nå rette opp. NOAH gjør oppmerksom på at dyrevelferd og ville dyrs egenverdi bør være et gjennomgående prinsipp i viltloven. Det er i lys av moderne kunnskap om både dyr og natur, kritikkverdig og utdatert at loven er innrettet først og fremst mot jaktinteresser. Ville dyrs egne interesser, naturens beste og interessene til alle som ikke driver jakt, må vektlegges. Jakt og fangst er den nest største driveren av utrydding av ville arter.² Men også arter som ikke er direkte utryddingstruet påvirkes negativt av jakt.

Videre fremmer NOAH at grunneieres rett til å frede sin eiendom fra jakt og fangst må respekteres i loven. Per i dag er deler av viltloven (og naturmangfoldloven) i strid med menneskerettighetskonvensjonen og dommer i menneskerettighetsdomstolen, fordi stat eller kommune kan pålegge grunneier at det skal drives jakt. NOAH mener også det er helt uakseptabelt at viltloven pålegger kommunene å jobbe for småviltjakt. Kommunene representerer alle innbyggere, og småviltjakt drives primært for rekreasjon og i ikke uvesentlig grad på rødlistede arter. Kommunene bør fremme respekt for ville dyr, ikke fremme særinteresser.

Det er behov for et regelverk som sørger for at natur og ville dyr får være i fred, samtidig som menneskers behov for å være ute i naturen tilgodeses. Dette kan kun kombineres dersom menneskers tilstedeværelse i naturen blir mindre inngripende, og dyr ikke forbinder mennesker med kontinuerlig fare. Jakt som hobby og underholdning står i strid med menneskers mulighet til å ferdes i naturen på en måte som ikke stresser dyr og påvirker ville dyrs atferd på en negativ måte. Dette må tas på alvor i en ny lov. Det er ikke akseptabelt at en aktivitet som i all hovedsak utføres av underholdningssyn får en positiv særstilling i

² <https://www.unep.org/news-and-stories/story/unsustainable-use-nature-threatens-billions>. Se også Gross, M. (2019). Hunting wildlife to extinction. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0960982219306773>

forhold til viktige interesser som å motvirke naturkrisen og sørge for bedre vern av rødlistede dyr, og sikre at menneskers nærvær i naturen ikke har negativ innvirkning på ville dyr.

I arbeidet med ny viltlov må det tillegges vekt at jakt som aktivitet risikerer betydelig lidelse for dyr, og det må legges til grunn at den lidelsen må reduseres også ved å redusere antall arter som utsettes for den, samt lengden på tiden artene risikerer å utsettes for slik lidelse. NOAH mener det er svært viktig å begrense dagens jakt, og spesielt ikke tillate jakt på noen arter i yngletiden. I tillegg til absolutt yngletidsfredning, er det viktig at arter ikke forstyrres med jakt kontinuerlig gjennom hele høst og vinter, slik tilfellet dessverre er i dag. Man må også huske på at lang jakttid for enkelte arter også forstyrrer andre arter som lever i samme miljø. Det er en kjensgjerning at jakt endrer dyrs adferd – slik som hjortedyr som går fra dagaktivitet til nattaktivitet. Jakt bidrar til at tiden dyr kan bruke til å skaffe seg føde reduseres, og tiden de må bruke på å gjemme seg økes. Videre er det en kjensgjerning at dyr blir utsatt for stadig større press – inkludert klimaendringer som de ikke nødvendigvis er i stand til å tilpasse seg. Disse faktorene tilsier at man må senke presset på ville dyr, helst ved å fase ut jakt som stressfaktor, og i det minste ved å sterkt redusere jakttiden.

I lys av naturkrisen og nødvendigheten av å se på ville dyr som individer og ikke som råvarer for «ressurser», mener NOAH at loven må bygge på tre prinsipper:

1. Den skal bidra i å motvirke naturkrisen, herunder sørge for at Bernkonvensjonens og den nye naturavtalens *intensjoner* respekteres.
2. Den må harmonere med dyrevelferdsloven og ta utgangspunkt i dyrs egenverdi.
3. Den må erkjenne ville dyr og naturs viktighet for mennesker som ikke er jegere, dvs. man må legge til rette for næring og fritidsaktiviteter som er knyttet til levende dyr og opprettholdelse og vern av deres habitater og livsmiljø, og anerkjenne de økosystemtjenester naturen og levende ville dyr representerer.

Innspill til de spesifikke temaene oppsatt av departementet:

1. Regler om ettersøk

NOAH er enig i at det trengs regler for ettersøk i viltloven. Det bør presiseres plikt til ettersøk av skadde dyr og hvordan dette skal foregå. Per i dag er det ingen plikt om ettersøk for småvilt. NOAH mener det bør presiseres i den nye viltloven en plikt om ettersøk på alle arter som utsettes for jakt, inkludert alle fugler og småviltarter som hare, bever, rødrev, grevling, ekorn, røyskatt og mår. Det er i dag heller ingen krav om bruk av ettersøkshund ved småviltjakt, men dyrevernmessig er bruk av hund *til ettersøk* ønskelig fordi det øker sjansen for å gjenfinne blant annet skadeskutt fugl.³ NOAH vil understreke at det er viktig å stille krav om ettersøkshund ved jakt av alle arter, også disse som er svartelistet (villsvin). NOAH understreker samtidig at bruk av hund til selve jakten *ikke* er ønskelig – særlig ikke bruk av løs hund, da dette stresser dyrene og fører til unødig lidelse.

Det er behov for langt strengere regler under ettersøk av skadde dyr. NOAH vil påpeke at det kun er dyrene som det startes ettersøk på som kommer inn i statistikken for «skadeskutte». Det er dyr som kan ha fått en fot eller kjeve splintret, fått luft- eller spiserør revet over av kulen eller fått en skade på indre organer og flykter, gjerne i flere timer, med disse skadene. Et ettersøk starter ikke før en times tid etter skytingen, og kan pågå i mange timer, eller i noen tilfeller i flere døgn.⁴ Skadeskyting under jakt er, ifølge Veterinærmedisinsk Oppdragssenter (nå delvis innlemmet i Veterinærinstituttet), et «*dyrevernproblem av stort omfang*». De viser til at «*andelen hjortevilt som ikke mister bevisstheten eller dør innen få sekunder etter påskyting, er betydelig*», at hjortedyr lever gjennomsnittlig 12 minutter etter at de er skutt og at 55 % måtte skytes med flere skudd. VESO påpeker videre at «*det finnes tallrike eksempler på hunndyr (elg) som tydelig reagerer på tapet av kalven*». For mindre dyr og fugler er skadeskyting et enda større problem.

Et skudd gjennom mageregionen er alltid dødelig, men dersom dyret ikke blir funnet, kan det ta flere døgn før dyret dør av komplikasjoner, og i løpet av denne tiden kan det skadeskutte dyret gå kilometervis med store smerter.⁵ Noen dyr blir ikke gjenfunnet, selv etter omfattende ettersøk. Dette behøver ikke å bety at det ikke er skadet. Norsk institutt for naturforskning (NINA) påpeker at et påskutt dyr ikke uten videre kan «friskmeldes» basert på lange ettersøk med hund og uten funn av blod eller annet

³ Rådet for dyreetikk. Uttalelse om jakt og viltforvaltning. Tilgjengelig på nett: <https://www.radetfordyreetikk.no/uttalelse-om-jakt-og-viltforvaltning/#:~:text=For%20storviltjakt%20er%20det%20krav%20vil%20kunne%20stress%20viltet%20ekstra.>

⁴ Stokke, S., Arnemo, J. M., Söderberg, A. & Kraabøl, M. Skadeskyting av rovvilt – Begrepsforståelse, kunnskapsstatus og kvantifisering. – NINA Rapport 838. 48 s.

⁵ Vang S, Zedrosser A, Swenson J, Brunberg S (2009) Sporing av bjørn – en empirisk studie av ettersøkekvipasser på bjørn sommeren 2007 og 2008. Rapport nr 2009-1. fra det skandinaviske bjørneprosjektet til Statens naturoppsyn og Viltskadecenter.

kroppsmateriale; nyere studier av sporingsevnen til ettersøkshunder tyder på at få hundeevipasjer er i stand til å utføre lengre sporinger av bestemte individer av elg eller hjort.⁶ Det blir i tillegg vanskeligere for hunden å finne det skadde dyret dersom det ikke finnes spor av blod eller andre kroppsvæsker som kan følges. NINA understreker at ettersøksekipasjer i liten grad evner å følge det dyret de er satt til å spore.⁷ Resultatene fra NINAs rapport om evaluering av ettersøkshunder kom til at ettersøksekipasjene drev fort bort i fra dyresporet og ekipasjer benyttet for ettersøk av elg drev lengre bort enn ekipasjene som ble brukt på hjort.⁸ Det forekommer flere situasjoner hvor dyr påskytes og ikke utsondrer kroppsvæsker som hund kan spore. Dette kan føre til at dyret aldri blir funnet. Manglende evne til å finne skadde dyr har store dyrevelferdsmessige konsekvenser og medfører store lidelser for det påskutte dyret.

For småvilt står det enda verre til. Om harejakt sier VESO at selve jagingen av haren med hund «*anses som en viktig del av sporten, og det regnes ikke som god skikk å skyte haren for tidlig, før losen har pågått noe tid*» – noe som er en «*vesentlig stresspåkjenning*». Fugler er de dyrene som det i antall skytes mest av, og «*risikoen for skadeskyting under fuglejakt regnes som stor*», ifølge VESO. Rådet for dyreetikk påpeker at største bekymring med hensyn til dyrevelferd i storviltjakt er skadeskyting, spesielt når det tar lang tid å finne og avlive dyret, og der skadde dyr ikke blir funnet.

Selve ettersøket har også store dyrevelferdsmessige utfordringer. Ettersøk beskrives ofte på en måte som skjuler lidelsene til dyret. Tvert imot blir de skadeskutte dyrene utsatt for ekstreme skader – i tillegg til panikken ved å ikke ha kontroll over kroppen i en situasjon hvor de flykter fra en fortsatt fare. Mange dyr som ikke blir funnet lider en smertefull død, men det er også grunn til å se på de store lidelsene for dyr som utsettes for «vellykkede» ettersøk. Fra direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) opplyses det om at det er vanlig å la jakthunden rive ihjel skadeskutte rever, og at det er umulig å fjerne en jakthund som biter seg fast i en skadeskutt rev.⁹ NOAH har anmeldt flere slike episoder. Nye regler må være tydelige på at denne type ettersøkspraksis ikke er akseptabel.

⁶ Stokke, S., Arnemo, J. M., Söderberg, A. & Kraabøl, M. Skadeskyting av rovvilt – Begrepsforståelse, kunnskapsstatus og kvantifisering. – NINA Rapport 838. 48 s. Se også: Stokke S, Vang S, Arnemo JM, Roer O, Stokkereit A, Meisingset EL, Wahl B, Slettemark I, Johnsen B, Bartzke G, Rolandsen CM, Solberg EJ (2011) Kan vi stole på våre ettersøkshunder? En evaluering av godkjente ettersøkshunders sporingsevne på hjortevilt. NINA Rapport 688.

⁷ Stokke, S., Vang, S., Arnemo, J. M., Hansson, M., Roer, O., Stokkereit, A., Meisingset, E. L., Wahl, B., Slettemark, I., Johnsen, B., Bartzke, G., Rolandsen, C. M. & Solberg, E. J. 2011. Kan vi stole på våre ettersøkshunder? – En evaluering av godkjente ettersøkshunders sporingsevne på hjortevilt. - NINA Rapport 688. 50 s.

⁸ Stokke, S., Vang, S., Arnemo, J. M., Hansson, M., Roer, O., Stokkereit, A., Meisingset, E. L., Wahl, B., Slettemark, I., Johnsen, B., Bartzke, G., Rolandsen, C. M. & Solberg, E. J. 2011. Kan vi stole på våre ettersøkshunder? – En evaluering av godkjente ettersøkshunders sporingsevne på hjortevilt. - NINA Rapport 688. 50 s.

⁹ «Direktoratet for Naturforvaltning v/ Arild Sørensen i telefonkontakt med NOAH des. 2006 angående NOAHs anmeldelse 7/12/06 av behandling av skadeskutt rev, beskrevet i Jeger, hund og våpen»

2. Ytterligere regler om bestandsregulering for høstbart vilt

Når det gjelder spørsmålet om bestandsregulering, mener NOAH at departementene har en utdatert vinkling på dette spørsmålet. Det er overhodet ikke behov for virkemidler for å skulle skyte enda flere dyr. Det er ikke faglig belegg for å hevde at bestander ikke blir beskattet tilstrekkelig. I utgangspunktet regulerer ville arter seg selv, og særlig for småvilt er bestandsregulering et utdatert begrep. For hjortedyr er det også problematisk å lovfeste at det skulle være nødvendig, fordi man setter kunstige forutsetninger, som for eksempel det å holde store rovdyr nede på et kunstig lavt nivå. En ny lov må ikke bygge på forestillingen om at naturen trenger å holdes i sjakk av oss mennesker. FN har stadfestet at jakt og fangst er den nest største årsaken til masseutryddingen av arter.¹⁰ Miljøforskere oppfordrer til å verdsette det ville livet for sin egen del, og la viltlevende dyr i større grad være i fred.¹¹ I en verden hvor de ville pattedyrene til sammen utgjør kun 4 % av biomassen, og vi selv bidrar med 36 % og husdyr i kjøttindustrien med 60 %, er det på tide å innse at det ikke er noe «behov» for at vi regulerer ville dyr. Tallene kommer fra en studie fra Weizmann Institute of Science i 2018, og viser også at mennesker er ansvarlig for tap av 83 % av alle ville dyr.¹² Det er åpenbart at problemet heller er at ville dyr ikke får inngå i naturlige økosystemer uten menneskers konstante regulering.

Til tross for forskningsrapporter som varsler om at de ville dyrene er under alvorlig press, er det fortsatt en utbredt antakelse at dyr lett blir «for mange», og bringer naturen i ubalanse uten menneskers inngripen. Denne antakelsen holder ikke vitenskapelig mål. Carlo Consiglio, professor i zoologi ved Universitetet i Roma med forskningsfelt innen fauna og økologi, har påpekt dette lenge. Consiglio har publisert en rekke vitenskapelige artikler om jakt. «*Det er en påstått sannhet at dyr blir for mange eller «overtallige». Men «overtallige» i forhold til hva?»*, spør Consiglio.¹³ Han fremholder at økologiens prinsipper ikke handler om at rovdyr begrenser byttedyr, men at alle naturlige populasjoner vokser til sin bæreevne som er avhengig av tilgjengelige ressurser. Slik sett er det ingen dyrepopulasjon i fri natur som har et stabilt høyere nivå enn det som er naturlig. Consiglio er tydelig på at jakt ikke er nødvendig for naturens skyld:

¹⁰ <https://www.unep.org/news-and-stories/story/unsustainable-use-nature-threatens-billions>

¹¹ "World Scientists' Warning to Humanity: A Second Notice", William J. Ripple m.fl, BioScience, Volume 67, Issue 12 (2017) <https://academic.oup.com/bioscience/article/67/12/1026/4605229>.

¹² "Humans just 0.01% of all life but have destroyed 83% of wild mammals – study", The Guardian, 21.05.18

<https://www.theguardian.com/environment/2018/may/21/human-race-just-001-of-all-life-but-has-destroyed-over-80-of-wild-mammals-study>.

¹³ "Non ci sono animali "in soprannumero", Carlo Consiglio, (06.04.2012), Carlo Consiglios blogg på nettavisen "Animali e ambiente nel cuore", Milano, Italia. <https://www.nelcuore.org/?p=309>.

«Jakt kan avsluttes når som helst. Det er på ingen måte nødvendig for bevaring av naturen. Det antydes at dyrepopulasjoner er større enn de burde være – men hvem kan uttale seg om hvor store de burde være? Dyrene står i balanse til sitt miljø og har interne mekanismer for regulering», uttaler zoologiprofessoren.¹⁴

NOAH vil også påpeke at det er problematisk å ta utgangspunkt i at jakt er en aktivitet enhver grunneier ønsker eller bør drive med, og at det kun er «retten til jakt», og ikke retten til å slippe jakt på sin eiendom, som er relevant. Retten til å *fred* eiendom fra jakt og fangst er høyst relevant og en sentral rettighet. Det strider mot menneskerettighetskonvensjonen å ikke anerkjenne en slik rettighet. En «forpliktelse» til å tolerere jakt på ens land kan komme i strid både med eiendomsretten (artikkel 1 i Protokoll nr.1 til Konvensjonen) og eventuelt også med retten til samvittighetsfrihet (artikkel 9 i Konvensjonen). Menneskerettighetsdomstolen har stadfestet i 2012 at det er imot Konvensjonen å pålegge en grunneier å akseptere jakt.¹⁵

NOAH vil også presisere at det er problematisk at kommuner skal ha som fokus å tilrettelegge for jakt, samt foreta eller tillate skadefelling. Kommuners oppgaver bør i langt større grad fokusere på å informere om hvordan man lever sammen med ville dyr, drive positivt holdningsskapende arbeid som øker aksept, toleranse og kunnskap om ville dyr.

Det er dermed *ikke* behov – eller legalt rom – for tiltak for å øke jakt. Men det er behov for flere virkemidler ift fredning fra jakt, og en justering av lovverket slik at det ikke strider mot menneskerettighetene.

3. Regler for jaktvåpen og utstyr

NOAH er svært bekymret over stadige forslag fra jegerorganisasjoner og grunneierinteresser om å innføre flere uetiske jaktmetoder som vil føre viltloven enda lengre unna dyrevelferdsregelverket. Man tillater fortsatt en rekke feller og fangstredskaper som ikke er i samsvar med kravene i den nye dyrevelferdsloven. Dette inkluderer blant annet kunstig lys og bruk av snare og feller ved fangst. Mange

¹⁴ "No alla Caccia", Carlo Consiglio, Savelli, Roma (1980) <http://www.carloconsiglio.it/>.

¹⁵ http://docs.dpaq.de/6948-grand_chamber_judgment_herrmann_v_germany_26.06.2012-1.pdf

tillate jaktformer er også sterkt problematisk sett opp mot dyrevelferdsloven, slik som jakt på dyr i bevegelse og bruk av løs hund under jakt.

Videre er det et stadig press fra jaktmiljøer om å fjerne kravet om kruttvåpen. Dette ble også klart på innspillsmøtet. NOAH er sterkt imot at dette kravet fjernes, og minner om at både Mattilsynet, Veterinærforeningen og Veterinærinstituttet motsetter seg buejakt av dyreetiske hensyn. Ingen nye jaktmetoder som medfører større risiko for dårlig dyrevelferd må tillates.

Når det gjelder høyteknologi i jakt – slik som droner, kamerateknologi og lignende – trengs en full gjennomgang, og det må ikke tillates hjelpemidler som gjør at ville dyr blir totalt sjanseløse eller risikerer å bli stresset og forfulgt over lengre tid fordi jegeren alltid har en mulighet til å lokalisere dyret uansett.

Man må ha større fokus på å harmonere viltloven med dyrevelferdsloven – det er en viktig lov som skal sette en overordnet standard for menneskets forhold til dyr – også ville dyr. Det er derfor naturlig å innta denne i formålsparagrafen, og at prinsippene i dyrevelferdsloven er førende for utforming av viltloven for øvrig.

Viktige forbud til viltloven

1. Forbud mot buejakt

Da lederen i Norges Buejegerforbund ble spurt om hvorfor han ønsker buejakt i Dagsnytt 18-debatt med NOAH i 2011, svarte han: «*Det har nok en sammenheng med at vi ønsker en annen type spenning (...) det er en utrolig fascinasjon å oppleve et dyr så utrolig nært.*»¹⁶ De samme argumentene dominerer fortsatt -spenning og utfordringer er egenskaper som vektlegges når buejakt skal forsvares. Og buejakt byr på utfordringer – først og fremst for dyrevelferden. Problemet ligger i buejaktens natur – det er mer utfordrende og medfører derfor større risiko for skadeskyting. Dette er demonstrert i flere publiserte

¹⁶Jan Sivert Hauglid, leder i Norges Buejegerforbund, på Dagsnytt 18, 21.02.2011

studier: Flere studier har vist 50% skadeskyting^{17 18}; en studie viste 39% skadeskyting¹⁹; en studie av nøye regulert buejakt med moderne utstyr viste 18% skadeskyting, men dyr ble ikke regnet som skadeskutt dersom de ble funnet innen 24 timer.^{20 21} Boydston og Gore forklarer at bredhodede piler må skjære over hovedpulsåren eller treffe brystregionen eller nervesenteret for å forårsake rask død.^{22 23} I de fleste jaktsituasjoner er det svært vanskelig å skyte pilen inn i et vitalt område. Nesten alle skudd i magen fører til en langsom død av bukhinnebetennelse. Ved relativt lavt treff i brystområdet vil blødningen i hovedsak innvendig, noe som gjør ettersøket vanskelig. En annen studie påpeker at buejakt forårsaker sår som er infisert av at pilspissen bærer avrevne hår gjennom sårkanalen. Dette fører til bakterielle infeksjoner som dreper dyret sakte, vanligvis etter én eller to uker, avhengig av hvor pilen treffer og av dyrets generelle helse.^{24 25} En oversiktsstudie fra The Biotechnology and Biological Sciences Research Council og The Royal Veterinary College i Storbritannia konkluderte med at sannsynligheten for skadeskyting med pil og bue er: «Vesentlig større enn for jakt med rifle, og på bakgrunn av dyrevelferd er rifle å foretrekke.»²⁶ Resultatene fra en studie i Danmark viser i hovedsak at buejakt er mindre effektivt enn jakt med skytevåpen. Resultatet av innsamling av data fra forsøksperioden peker i retning av at effektiviteten av buejakt målt på fluktdistansen er mindre enn for riflejakt. Skadeskytingsraten (dyr som ble skutt og ikke gjenfunnet) i det danske materialet var 8%.²⁷ Data fra sporhundregisteret indikerer at sannsynligheten for å finne hjort ved søk etter buejakt er mindre enn ved riflejakt. Det er også et problem ved dette forsøket og ved forskning på buejakt generelt at informasjonen ofte er innhentet fra jegere selv, noe som kan føre til underrapportering av for eksempel skadeskyting.

Mengden skadeskyting er et stort dyrevelferdsproblem i buejakt, men tall fra sporhundtjenesten i USA

¹⁷ Ditchkoff S. 2007. "Wounding Rates of White-tailed Deer with Traditional Archery Equipment."

https://www.researchgate.net/publication/237609363_Wounding_Rates_of_White-tailed_Deer_with_Traditional_Archery_Equipment

¹⁸ Downing, R. L. 1971. "Comparison of crippling losses of white-tailed deer caused by archery, buckshot, and slugs". Proc. Annu. Conf. Southeast Assoc. Game and Fish Comm. 25:77-82

¹⁹ Lohfeld, M. L. 1979. "Crippling loss and illegal kill of white-tailed deer (*Odocoileus virginianus*) during a controlled hunt in a New Jersey state park". M.S. Thesis, Rutgers Univ., New Brunswick, N.J. 25pp.

²⁰ Pedersen MA, Berry SM og Bossart JC, "Wounding Rates of White-tailed Deer with Modern Archery Equipment", 2008 Proc. Annu. Conf. SEAFWA

²¹ McPhillips, K. B., R. L. Linder, and W. A. Wentz. 1985. "Nonreporting, success, and wounding by South Dakota deer bowhunters". Wildl. Soc. Bui. 13:395-398.

²² Herron, J. S. C. 1984. "Deer harvest and wounding loss associated with bowhunting white-tailed deer". M.S. Thesis, Univ. Wise, Madison. 34pp.

²³ Glen Boydston og Horace Gore, Wildlife biologists at Texas Park and Wildlife Department, 1989

²⁴ Adrian Benke, Texas, «The bowhunting alternative», 1989

²⁵ Langenau, E. E. 1986. "Factors associated with hunter retrieval of deer hit by arrows and shotgun slugs". Leisure Sci. 8:417-438.

²⁶ "Bowhunting deer", N. G. Gregory, Universities Federation for Animal Welfare, Animal Welfare 2005, 14: 111-116, ISSN 0962-7286, 2005

²⁷ Kanstrup, N. & Sonne, C. 2021. Effektiviteten av buejagt på de store arter av hjortevilt

– viden, erfaringer og skitser til kontrollerte forsøk. Aarhus Universitet, DCE –

Nationalt Center for Miljø og Energi, 34 s. - Teknisk rapport nr. 218 <http://dce2.au.dk/pub/TR218.pdf>

viser også at det er vanskeligere å spore dyr som har blitt såret av en pil.²⁸ De oppsummerer buejakt slik: *«Brysttreff der pilen bare perforerer én lunge medfører svært vanskelige søk. Høye lungeskudd gjør søk vanskelig selv med hund. Hjort dør av bukhinnebetennelse når den blir truffet i nedre del av magen. Hjort skutt med pil er mye vanskeligere å søke med hund enn hjort skutt med skytevåpen, selv om denne generaliseringen avhenger av treffområdet.»*

Fagmiljøene i Norge støtter forbudet mot buejakt

Da et forslag om å starte en prøveperiode for buejakt ble fremmet i 2012, vedtok Miljødirektoratet å la dyrevelferdshensyn veie tyngre enn jaktinteresser, og avviste forslaget. Direktoratet skrev i en pressemelding: *«Miljødirektoratet vil ikke åpne for en prøvejaktordning for buejakt før man har vitenskapelig dokumentasjon på at jaktformen ivaretar dyrevelferden på en like god måte som jakt med andre tillatte jaktvåpen.»*²⁹

Som svar på forslaget kom Den norske veterinærforening med følgende uttalelse: *«DNV mener at alle tiltak vedrørende jakt må ha som mål å bedre dyrevelferden gjennom sikrere og raskere død for vilt. DNV kan ikke se at det finnes dokumentasjon på at jakt med pil og bue tilfredsstiller dette. (...) DNV støtter ikke å gi tillatelse til pil og bue-jakt i Norge.»*³⁰

Veterinærinstituttet uttrykte også skepsis til forslaget: *«Vi mener at tillatelse til pil og bue-jakt vil bli oppfattet som en mindre etisk jaktform.»*³¹

Rådet for dyreetikk kom med følgende uttalelse angående buejakt i 2007: *«Undersøkelser har vist at dyret bruker relativt lang tid på å dø av et dødelig pilskudd, sannsynligvis fordi pilen lager en relativt ren snittflate og dermed gir mindre blødninger. Rådet for dyreetikk har tidligere vurdert jakt med pil og bue og anbefalt at dette ikke tillates.»*³²

²⁸ Opptegnelser av Deer Search, Inc., "Deer and deer hunting", Row Wegner, Stackpole Books, 1990

²⁹ Pressemelding fra Miljøverndepartementet 15. juni 2012

³⁰ Brev til Miljøverndepartementet og NOAH fra Den norske veterinærforening, 13. juni 2012

³¹ Høringssvar fra Veterinærinstituttet til Miljøverndepartementet, 2011

³² <https://www.radetfordyreetikk.no/uttalelse-om-jakt-og-viltforvaltning/>

Tidlig i 2014 søkte Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, NORSKOG og Norges Jeger- og Fiskerforbund på nytt om å åpne for en prøveordning med buejakt. I mai 2014 ble det klart at Klima- og miljødepartementet avsto søknaden: *«Departementet viser til at det ikke har vært mulig å få tak i vitenskapelig dokumentasjon i Norge som viser at pil og bue er et humant jaktvåpen på lik linje med skytevåpen. Det kom heller ikke fram slike opplysninger i møter med organisasjonene. Slik dokumentasjon har vært en sentral forutsetning for eventuelt å kunne tillate et pilotprosjekt. På denne bakgrunn har departementet ikke funnet det forsvarlig å gi tillatelse til å sette i gang et forsøk med pil og buejakt.»*

I 2018 forsøkte buejaktmiljøene på nytt å få godkjent et dyreforsøk med buejakt – via Norsk institutt for naturforskning (NINA). Mattilsynet, som gjennomgikk søknaden, påpekte at de normalt ikke behandler saker som har blitt avslått tidligere – men valgte likevel å behandle søknaden med følgende resultat: *«Mattilsynet vurderer at en eventuell innføring av buejakt i Norge vil først og fremst være for å tilfredsstille et lite antall menneskers ønske om å ha en mer utfordrende hobby. Vi vurderer at buejakt ikke vil gi bedre dyrevelferd enn annen jakt. Vi kan derfor ikke se at formålet med å gjennomføre et dyreforsøk er oppfylt.»*³³

Til tross for at både fagmiljøer og myndigheter gang på gang har stanset forsøkene på å sette i gang prøveordninger med buejakt, søkte Norges Buejegerforbund i 2019 til Landbruks- og matdepartementet om et prøveprosjekt med buejakt. Søknaden ble avslått av departementet med følgende begrunnelse *«Det fremgår av viltloven § 20 første ledd at det til felling av vilt under jakt bare kan brukes skytevåpen med ladning av krutt. Dette innebærer at det etter dagens regelverk ikke er tillatt å bruke pil og bue på jakt. Viltloven åpner heller ikke for at Landbruks- og matdepartementet kan tillate en prøveordning som omsøkt. Det er derfor ikke rettslig grunnlag til å godkjenne en slik søknad.»*³⁴ I forbindelse med moderniseringen av viltloven har derfor Norges Buejegerforbund ytret ønske om å endre § 20 slik at jakt med pil og bue skal være tillatt.

NOAH mener det er svært viktig å opprettholde forbudet mot bruk av pil og bue på jakt. Det er uakseptabelt å innføre enda en jaktform som vil påføre dyr store lidelser for å imøtekomme en liten gruppe menneskers ønske om sport og spenning.

³³ Vedtak om bruk av forsøksdyr - FOTS ID 11847

³⁴ Brev fra Landbruks- og matdepartementet til Norges Buejegerforbund 17. desember 2019

2. Forbud mot kunstig lys og jakt på dyr i mørket/om natten

Det er svært viktig at paragrafens øvrige forbud blir stående – herunder selvsjukt og kunstig lys. Men NOAH ønsker å skjerpe etterlevelse av paragrafens intensjon ved å fjerne unntakene i tredje ledd a) og c): Det er ikke noen grunn til å risikere dyrevelferden ved å tillate åtejakt i mørket med kunstig lys. Kunstig lys er forbudt i henhold til Bernkonvensjonen, og bør totalforbys. NOAH mener også at c) bør fjernes som konsekvens av at vi mener fellefangst med den intensjon å skyte dyrene, bør forbys.

Kunstig lys bør kun være tillatt ved ettersøk av skadde dyr. Det er et imidlertid et problem at dyr skytes i mørket, og slik «nødvendigjør» kunstig lys ved ettersøk. Derfor foreslår NOAH også et klart forbud mot nattjakt. Skadeskytingsrisiko er høyt og sannsynligheten for at det gjennomføres et vellykket ettersøk, er lav ved nattjakt. Forbud mot nattjakt ble foreslått av Økokrim i 2010; Økokrim foreslo forbud mot å jakte mellom klokken 21 på kvelden og 5 om morgenen. Ifølge data fra Økokrim blir i overkant av halvparten av all hjort som skytes i Norge, skutt etter mørkets frembrudd. Dette utgjør nærmere 20.000 hjort på årsbasis. I forbindelse med saken ble det påpekt at «*problemet med jakt i mørket er at det kan bli vanskelig å finne viltet. Man risikerer at dyret blir liggende lenge før det blir funnet. Dette er ikke forenlig med en human jaktutøvelse*».³⁵ Nattjakt foreslås regulert med forbud.

3. Forbud mot bruk av feller- og fangstredskaper

NOAH mener at bruk av feller til fangst av ville dyr utsetter dyrene for store lidelser. Dette bekreftes i rapport av VESO³⁶ hvor det er skrevet:

«Et vilt dyr som fanges levende i en bur- eller båselle utsettes for en betydelig stressbelastning. Det skjer også at viltet påfører seg selv skader i forsøk på å komme ut. Skadene går oftest ut over tenner og/eller klør. (...) Stressmestring innebærer evne og mulighet til å forutse situasjoner og dermed være forberedt (eksempelvis ha oversikt over omgivelsene), og ikke minst muligheten til selv å gjøre noe adekvat (rømme, skjule seg, eventuelt gå til angrep). I enkelte tilfelle kan muligheten for stressmestring mangle, for eksempel når ville dyr fanges i feller. Fryktpresponsen kan i sjeldne tilfelle bli så sterk at

³⁵ Økokrim foreslår forbud mot nattjakt. Tilgjengelig på nett: <https://www.dagsavisen.no/demokraten/nyheter/foreslar-forbud-mot-nattjakt-1.1431407>

³⁶ Cecilie M. Mejdell, VESO as rapport «Konsekvenser av menneskelig aktivitet på dyrevelferd hos villlevende dyr» (2004).

dyret dør, enten i tilslutning til den akutte situasjonen eller flere dager seinere. Dette er kjent hos både pattedyrarter og fugler.»

NOAH mener derfor at fellefangst med den intensjonen å skyte dyrene bør forbys (feller bør kun brukes til flytting av dyr). Et vell av fangstredskaper er tillatt og påfører dyr betydelig lidelse. Det har ikke vært noen gjennomgang av tillatte fangstredskaper opp mot dyrevelferdsloven hittil. Det er naturlig at en slik gjennomgang gjøres når viltloven skal moderniseres. NOAH har eksempelvis fått tips om et stort behov for forbud mot Conibear-feller og kopier av denne (Duke m.fl.). Snarer bør heller ikke tillates.

Levendefeller hvor dyr fanges kun for å vente på å bli drept bør også forbys (levendefeller til flytting, behandling eller merking av ville dyr må nødvendigvis være tillatt). Feller må være registreringspliktige og sporbare. Det er heller ingen grunn til at fangstredskaper overfor smågnagere og krypdyr skal være fritatt fra det generelle forbudet – disse dyrene er på samme måte som andre dyr beskyttet av dyrevelferdsloven.

4. Jakt med løs hund

Jakt med løs hund hvor hunden i timesvis er langt borte fra eier, er en fare for hunden selv, såvel som ville dyr. Man vet at ville dyr stresses av denne type jakt, og flere forskningsrapporter viser at jaktformen er ekstra belastende. NOAH fremmer derfor forbud mot løshundjakt.

Løs på drevet halsende hund er en svært problematisk jaktform, som bør opphøre – *ikke* utvides. Det er et stadig press fra noen jaktmiljøer og rovdyrfiendtlige miljøer å innføre løs på drevet halsende hund på flere truede rovdyr – som ulv og bjørn. Forskning viser at jaktformen fører til lidelse for det jagede dyret, og stor risiko for lidelse også for andre dyr. Dette innrømmes også av myndighetene:

Miljødirektoratet har gitt til Klima- og miljødepartementet sin faglig anbefaling vedrørende bruk av løs, på drevet halsende hund ved lisensfelling og skadefelling av bjørn den 15. juni 2018 (ref. nr 2018/3092):

«Eventuelle fordeler med en generell tillatelse til bruk av løs, på drevet halsende hunder gitt norske forhold er uklart, og det finnes ikke rimelige avgrensninger som lar seg håndheve på en god måte. Sett i lys av de påviste belastninger og utfordringer med regulering/håndheving, så veier tydelige ulemper tyngre enn uklare eller marginale fordeler. Bruk av løse hunder i båndtvangsperioden kan påføre skade på

beitedyr og annet vilt og må tillegges vekt. Allmenne prinsipper for god jaktutøvelse skal videre vektlegges også ved en skadefelling. Det betyr at dyrevelferd for aktuell skadevolder må vurderes, selv om dette skal veies opp mot hensynet til dyrevelferd for beitedyr. (...) Elementer som i dag er mindre relevant er blant annet vårjakt på bjørn, fangst med fotsakser og bruk av gift. På samme måte som vi har endret syn på noen virkemidler, har vi også i langt større grad utviklet et regelverk og en jaktetisk praksis som tillegger viltet egenverdi, og at høsting skal foregå på en etisk forsvarlig måte. De samme prinsipper tillegges i praksis ved skadefelling og lisensfelling av store rovdyr.»

Videre er det påpekt at «Risiko/sannsynlighet for at dyrevelferd for "tredjepart" påvirkes negativt er derfor et viktig kriterium når det besluttet om bruk av løse hunder under skadefelling i båndtvangstid.(...) Etablerte prinsipper i naturmangfoldloven, villtloven, dyrevelferdsloven og hundeloven oppstiller en klar forpliktelse for enhver til å hindre unødig lidelse og skade både for aktuell viltart under pågående jakt/felling, men også berørt tredjepart. Bruk av løse hunder, særlig i båndtvangsperioden, representerer en risikosituasjon i forhold til disse prinsippene. Straks hunden slippes reduseres muligheten for hundefører for å gripe inn dersom det oppstår utilsiktede hendelser. Ettersom det også er en viss andel tilfeller der erfarne hunder ikke vil eller klarer å lokalisere/finne aktuelt vilt selv på ferske spor, må risiko for lidelse/skade på annet vilt, husdyr eller eiendom ansees som et realistisk utfall.»

Klima- og miljødepartementet har uttalt:³⁷ «Departementet mener det er flere etiske forhold som gjør seg gjeldende og som må tillegges vekt ved vurderinger av hvilke virkemidler som skal tillates ved jakt/felling. Løs, på drevet halsende hunder kan medføre store forstyrrelser for eller angrep på annet vilt, angrep på beitedyr og mye stress og lidelse for viltet som forfølges. Departementet er videre kjent med at erfaringene fra skadefellingsforsøk på ulv de siste tre årene, der blant annet svenske godt trente hunder har vært benyttet, har bekreftet at tiltaket kan ha slike negative effekter. Departementet viser i den sammenheng til situasjoner med jaging av annet vilt og angrep på sau, rapportert etter skadefellingsforsøk på ulv i Nord-Østerdalen.»

NINA-rapport 1501, «Jaktforsøk på brunbjørn med hund», stadfester: «Bjørnene opplever en høy fysiologisk belastning når det brukes to løs, på drevet halsende hunder i eksperimentelle jaktforsøk. Fysiologiske data (temperatur og hjerterefrekvens, som viser størst forskjeller) viser at bjørnen svært

³⁷ Klima- og miljødepartementets vedtak, 28. november 2019 (19/1508-6)

sjelden opplever en tilsvarende økt belastning som under eksperimentelt jaktforsøk med to løs, på drevet halsende hunder. (...) Det er vesentlig mer fysiologisk belastende for bjørner å bli jaktet med hunder enn å påtreffe mennesker (jaktforsøk sammenlignet med eksperimentelle forstyrrelsesforsøk med mennesker til fots). Begge hundetyper medfører betydelig økt fysiologisk påvirkning på bjørn som utsettes for eksperimentelle jaktforsøk. Omfang av påvirkning varierer, men har i enkelte tilfeller medført belastning som kan karakteriseres som overoppheting. For en tredjedel av bjørnene er høyeste målte kroppstemperatur i løpet av året knyttet til eksperimentelt jaktforsøk.»

Gaupe jages også av flere hunder, og denne jakten fører naturligvis til svært stor lidelse hos dyret, NINA skriver: «En ulempe kan være at hundene blir litt for tøffe når de er to. Kommer de innenfor rekkevidden av en voksen hanngaupe, som ofte kan skje når det blir stålos på bakken, kan hundene bli hardt skadet.»³⁸ Selv om ikke gaupas lidelser vektlegges i teksten, sier det seg selv at det er en uakseptabel situasjon å drive jakt som fører til rene «dyrekamper» ute i naturen.

Når det gjelder jakt på rev og hare, drives dette stort sett på dyr i flukt – og burde dermed være forbudt. VESO uttaler om harejakt at den er en «vesentlig stresspåkjenning».³⁹ Rådet for dyreetikk fremhever også harejakt som en særlig belastende jaktform.⁴⁰ Det bør forbys bruk av hund for å jage hare (og rev). Bruk av løs hund på jakt bør være forbudt.

5. Skuddpremier

Skuddpremier bidrar til å undergrave grunnleggende respekt for dyr og ordningene bygger på et utdatert natursyn. Skuddpremier kan karakteriseres som et gufs fra fortiden og en følge av et foreldet syn på dyr og natur. Arter som ikke regnes som «matnyttige» og som livnærer seg delvis av andre arter, fremstilles som «skadedyr», og forfølges og drepes med det mål å ta livet av flest mulig. Det er et paradoks at kommuner premierer jegere for å jakte på dyr som de har egeninteresse av å drepe – i en aktivitet som på ingen måte utgjør en samfunnsnytte. VESO skriver følgende: «Skuddpremier og unntak fra bestemmelsen om yngletidfredning innebærer at enkelte arter blir sett på som «skadedyr». Dette reduserer angjeldende arts status, noe som kan resultere i mindre omtanke for at dyret ikke skal lide under jakt eller fangst. (...)»

³⁸ Jakt på gaupe i Norge. Et informasjonshefte fra Norges Jeger- og Fiskerforbund og NINA. Tilgjengelig på nett:

https://www.researchgate.net/publication/283315386_Jakt_på_gaupe_i_Norge.

³⁹ Mejdell, Cecilie M, *VESO Rapport (2004)*, Konsekvenser av menneskelig aktivitet på dyrevelferd hos villlevende dyr.

⁴⁰ Rådet for dyreetikk (2007), Uttalelse om jakt og viltforvaltning.

Stempling av et dyr som «skadedyr» reduserer uvilkaarlig dyrets status og øker faren for bekjempelse med uetiske midler.»⁴¹

Skuddpremier medfører ikke bare økt jaktpress, men også økt fare for skadeskyting. Dermed kan de dyrevelferdsmessige konsekvensene av skuddpremie være svært omfattende både for de konkrete dyrene som skal jaktes på, og de dyptgående holdningene mot ville dyr i lokalsamfunnet. VESOs anbefaling var klar: «Adgangen til å gi skuddpremier som ledd i viltforvaltning bør fjernes.»

Det følger av dyrevelferdsloven § 3 første punktum at «Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker». Ut ifra en alminnelig språklig forståelse av begrepet «egenverdi» innebærer det at noe har verdi i kraft av å være det eller den en er, uavhengig av om en har nytteverdi for andre. Dyrenes egenverdi gjelder også for dyr som jegermiljøer definerer som «uønskede» i norsk natur, grunnet en oppfatning om at de konkurrerer med dyr jegere ønsker «utbytte» av.⁴²

Skuddpremieordningen er ikke i samsvar med tilkjennelsen av dyrs egenverdi i dyrevelferdsloven, og undergraver dyrevelferdslovens formål om å fremme respekt for dyr. NOAH mener derfor at adgangen til å gi skuddpremier som ledd i viltforvaltning av disse grunnene ikke bør tillates.

Vi håper departementene tar våre innspill med i arbeidet.

Med vennlig hilsen

NOAH – for dyrs rettigheter v/

Siri Martinsen (leder og veterinær)

Maria Lien (veterinær)

Henriette Løkken Diesen (biolog)

⁴¹ Cecilie M. Mejdell, Veterinærinstituttet «Konsekvenser av menneskelig aktivitet på dyrevelferd hos viltlevende dyr» (2004)

⁴² Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 29